

3. Пономарьова Г. Науково-методичні основи творчої самореалізації особистості обдарованого учня молодшого шкільного віку у навчально-виховному процесі [Електронний ресурс] / Науковий вісник України. Наукові статті та публікації. – Режим доступу:

<http://visnyk.com.ua/stattya/1860-naukovo-metodichni-osnovi-tvorchoyi-samorealizatsiyi-osobistosti-obdarovanogo-uchnja-molodshogo-shkilnogo-viku-u-navchalno-vihovnomu-protsezi.html>

4. Розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в системі роботи Сумського територіального відділення МАН України: Методичний посібник / Упор. Бондар Л. М., Перепелиця Н. В., Сидоренко Н. Ю.; Під заг. ред. Тихенко Л. В. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 275 с.

5. Тихенко Л. В. Розвиток творчих здібностей учнівської молоді в освітньо-виховній системі «Мала академія наук України»: навч.-метод.й посіб. / Л. В. Тихенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 120 с.

РЕЗЮМЕ

О. О. Стадник. Исследовательская работа как способ творческой самореализации учеников.

В статье рассматривается проблема развития творческих способностей, формирования творческой активности и самореализации подрастающего поколения средствами поисково-исследовательской деятельности. Освещаются основные критерии творчества в познавательной деятельности ученика и доминантные качества личности, которые определяют ее способность к творческой самореализации.

Ключевые слова: исследовательская работа, самореализация учащихся, творческие способности, познавательная деятельность, основные критерии творчества.

SUMMARY

O. Stadnyk. Researching work as a method of creative self realization of pupils.

The article is considered with a problem of the development of creative abilities, forming of creative activity and self-realization of a younger generation by means of investigative work. The main criteria of creativity in the cognitive activity of a pupil and the dominant qualities of personality, which define his ability to creative self-realization, are observed.

Key words: investigative work, creative abilities, self-realization, the cognitive activity, criteria of creativity.

УДК 37.032.2-159

М. М. Шеремета, І. Д. Омері, О. Д. Мойсак

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ-СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ТА АСПЕКТИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

У статті розкривається сутність понять «технологія», «здоров'язберігаючі освітні технології», характеризуються їх види. Розглядається проблема формування здоров'язберігальної компетентності студентів-соціальних педагогів у період навчання у вищому навчальному закладі та підкреслюється важливість формування ставлення до свого здоров'я як до необхідної умови успішного здійснення професійної діяльності.

Ключові слова: соціальна педагогіка, здоров'язберігальна компетентність, соціально-педагогічні технології, професійна діяльність, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Вищі навчальні заклади за своїм призначенням покликані забезпечити підготовку фахівців, які спроможні сформувати вмотивоване ставлення молоді людини до процесу власного оздоровлення, віднайти такі методи впливу на особистість, що спрямовували б її до здоров'язберігальної компетентності у професійній діяльності.

Під здоров'язберіганням слід розуміти процес збереження і зміцнення здоров'я, направлений на перетворення інтелектуальної та емоційної сфер особистості студента, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших на основі усвідомлення студентом особистої відповідальності за успішну професійну діяльність. Для розв'язання завдання з формування здоров'язберігальної компетентності у майбутніх соціальних педагогів вищих навчальних закладів необхідно розробити та впровадити здоров'язберігальні технології у навчально-виховний процес з урахуванням компонента здоров'язберігання студентів, що буде сприяти вдосконаленню їх професійної підготовки.

Аналіз актуальних досліджень. Нині значна увага науковців звернена на питання мотивації до необхідності ведення здорового способу життя як важливого чинника розвитку особистості, організації систематичної роботи з виховання у дітей навичок здорового способу життя з використанням багатого національного досвіду і стійких традицій українського народу та готовності педагогів до означеного виду діяльності. Різні аспекти здоров'язберігальної компетентності розкриваються у працях багатьох учених та практиків, які працюють у системі вищої освіти. Так, вплив соціального середовища на формування особистості студентів та взаємодію соціальних інститутів у формуванні здоров'язберігання відображено у працях С. Омельченка, Ю. Поліщука та ін.; важливе значення мають дисертаційні дослідження Д. Вороніна, Г. Капранової, С. Кириленка та ін., в яких розкриваються питання формування культури здоров'я та здорового способу життя учнівської молоді; у працях О. Вакуленка розкриті соціально-педагогічні аспекти формування здоров'язберігання.

Сучасні дослідження розглядають проблему здоров'язберігання з багатьох позицій. Так, у працях Н. Гундарова, В. Крюкова, О. Сахно, Л. Сущенко розглядаються філософські та соціальні аспекти здорового способу життя як основної умови збереження здоров'я людини. Істотним є вклад науковців у медико-біологічну сферу, де вищезазначену проблему розглядали М. Амосов, Г. Апанасенко, Н. Борисенко, А. Мартиненко. Психолого-педагогічний аспект привернув увагу О. Бондаренко,

О. Дубогай, М. Гончаренко, В. Горащука, М. Гриньової, О. Жабокрицької, С. Кириленко, С. Кондратюк, В. Оржеховської, С. Свириденко та інших.

У навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів, під час формування у майбутніх соціальних педагогів здоров'язберігальної компетентності, багато науковців та практиків звертаються до технологій, які дають змогу науково обґрунтувати цю проблему з урахуванням низки її аспектів, що потребує здійснення інтегрального оцінювання ступеня розробленості цієї проблеми в науковій літературі. Так, В. Бобрицькою викладені методологічні та методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів, а також здоров'язберігальні технології в системі вищої педагогічної освіти; важливими є праці П. Гусака, Н. Зимівець, В. Петрович, які здійснюють опис теорії й технологій відповідального ставлення молоді до власного здоров'я.

Мета статті – розкрити соціально-педагогічні технології формування здоров'язберігальної компетентності у майбутніх соціальних педагогів.

Виклад основного матеріалу. На наш погляд, пріоритетними мають бути технології, в яких студент опановує власний здоров'язберігальний потенціал, учиться активно його застосовувати. Формування компетентності, тобто здатності застосовувати знання та вміння в реальній життєвій ситуації, є однією з найбільш актуальних проблем сучасної освіти.

Дослідження розвитку і формування здоров'язберігальної компетентності фахівців у соціально-педагогічній теорії та практиці спрямовує нас до головного поняття дослідження «здоров'язберігальна компетентність».

Незважаючи на те, що науково-методична база для підготовки майбутніх соціальних працівників і соціальних педагогів існує, на практиці ми бачимо студентів та випускників цієї спеціальності, які ще недостатньо і не до кінця усвідомлюють значення власної духовності та етики спілкування, необхідності власного саморозвитку, самовдосконалення та здоров'язберігання як передумови успішної реалізації свого професійного і людського потенціалу.

Це потребує цілеспрямованого продовження у період підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі. З цією метою у ВНЗ у навчальний план включено курс «Вступ до спеціальності», де розглядаються питання сфери професійної діяльності, соціального педагога, специфіка професійної діяльності, професійний портрет соціального педагога, етапи професійного зростання.

Так, Т. Веретено та О. Денисюк виділяють ключові компетентності: професійну, управлінсько-організаторську (менеджерську), комунікативну, особистісно-розвивальну, прогностичну, здоров'язберігальну [3, с. 102–103].

Усвідомленим є той факт, що саме здоровий спосіб життя є тим соціально-педагогічним підґрунтям, яке сприяє процесу соціального становлення особистості фахівця, полегшує цей процес і що сформованість здоров'язберігальної компетентності є передумовою всієї подальшої успішної та ефективної життєдіяльності як в особистому житті, так і в професійній діяльності.

В ієрархії чинників творчого потенціалу, кар'єрного росту, активної життєдіяльності і самореалізації соціального педагога важливе місце належить професійному здоров'ю. Професійне здоров'я соціального педагога позначається на результатах усієї професійної діяльності. Соціальний педагог з низьким рівнем професійного здоров'я не може забезпечити своїм клієнтам необхідний рівень уваги, індивідуальний підхід, створити ситуацію успіху. Він не може формувати культуру здоров'я, оскільки для цього необхідний особистий приклад. Неблагополуччя психологічного здоров'я, деформації особистості педагога, прояви синдрому емоційного згорання, педагогічних криз безпосередньо впливають на здоров'я клієнтів [6, с. 400].

Одним із важливих напрямів модернізації системи педагогічної освіти на сучасному етапі повинна стати підготовка майбутнього соціального педагога до збереження і зміцнення свого професійного здоров'я. У період навчання у вищому навчальному закладі важливо сформуванню у майбутніх педагогів ставлення до свого здоров'я як до необхідної умови успішного здійснення професійної діяльності, сприяти усвідомленню студентами значимості професійного здоров'я для здоров'язберігаючої спрямованості педагогічної діяльності, визначенню майбутніми педагогами власної відповідальності і активної ролі у збереженні і зміцненні власного професійного здоров'я.

Здоров'язберігальна компетентність соціального педагога вимагає органічного єднання особистісних та професійних якостей, широкої освіченості в різноманітних сферах життєдіяльності. Тому у процесі формування здоров'язберігальної компетентності майбутнього соціального педагога важливими є такі дисципліни: анатомія, фізіологія, валеологія, психологія, педагогіка, соціальна педагогіка. Знання основ медицини будуть корисними для роботи соціального педагога в медико-

соціальних закладах. Здійснення соціальної допомоги передбачає попередній збір інформації, її системний аналіз, висування гіпотез, побудову моделей розвитку. Завдяки цьому відбувається якісне визначення проблеми в усій її повноті, планування фахівцем подальших дій, які мають зумовити зміни існуючого становища. При цьому соціальний педагог не зосереджується лише на індивіді, він вивчає соціальні аспекти проблеми, сприяє їх конструктивному розв'язанню. Водночас напрацювання соціальної роботи становить інтерес для представників інших спеціальностей і наукових дисциплін, бо вона вивчає реальні соціальні факти, конкретний практичний досвід. Сукупність цих фактів є основою наукового аналізу в межах різних дисциплін, який дає змогу виявити та науково осмислити тенденцію розвитку досліджуваних подій і процесів [7, с. 59].

Формування здоров'язберігальної компетентності майбутнього соціального педагога повинно бути спрямоване на набуття і розвиток системи знань, умінь; професійно значущих рис і якостей особистості, оволодіння технологіями здоров'язбереження, які забезпечать можливість здійснювати ефективну педагогічну діяльність.

Поняття «технологія» в педагогіку прийшло з виробництва, де визначається як сукупність різних елементів, зокрема прийомів, операцій, дій, процесів та їхня послідовність, тобто це своєрідна майстерність людини. Таким чином, «технологія» виступає як алгоритм, за допомогою якого отримується запланований результат.

Аналізуючи поняття здоров'язберігаючої технології, В. Єфімова відзначає відсутність у спеціальній літературі його єдиного тлумачення [4, с. 134]. Так, Л. Тихомирова наголошує на тому, що дане поняття стосується не певного виду технологій здоров'язберігаючого змісту, а виступає якісною характеристикою технології, що застосовується в освітньому процесі.

Нарешті, значна кількість робіт вітчизняних і зарубіжних учених не тільки погоджується з тим, що «під здоров'язберігаючими освітніми технологіями треба розуміти всі педагогічні технології, які не шкодять здоров'ю студентів», а намагається виділити в їхньому складі певні здоров'яформуючі технології, оздоровчі технології, технології навчання здоров'я [5, с. 6–8]. Поняття «здоров'язберігаючі технології» об'єднує в собі всі напрями діяльності загальноосвітнього закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я студентів.

Під здоров'язберігаючими технологіями вчені пропонують розуміти: сприятливі умови навчання (відсутність стресових ситуацій, адекватність

вимог, методик навчання та виховання); оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм); повноцінний та раціонально організований руховий режим. Така диференціація має певний сенс з погляду як теорії, так і практики організації навчально-виховного процесу. Тому розглядаємо насамперед цільові, а не змістові орієнтири здоров'язберігаючих технологій як засобу формування здоров'язберігаючої компетентності студента.

Сутність здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій постає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволяють зберігати наявний стан студентів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та її мінімальної фізіологічної «вартості», поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища [1, с. 1–4].

Аналіз класифікацій існуючих здоров'язберігальних технологій дає можливість виокремити такі типи (за О. Ващенко) [2, с. 1–6]:

– здоров'язберігаючі – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання і праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), забезпечують відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;

– оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартовування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;

– технології навчання здоров'ю – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;

– виховання культури здоров'я – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації до ведення

здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини.

Тобто, незалежно від педагогічних технологій, що застосовуються в навчальному процесі вищого навчального закладу під час підготовки майбутніх соціальних педагогів, вони повинні містити елементи здоров'язберігаючих технологій.

Висновки. Отже, основою соціально-педагогічних технологій формування здоров'язберігальної компетентності у майбутніх соціальних педагогів ми вважаємо забезпечення умов для фізичного, психічного, соціального та духовного комфорту (відповідно до основних складових здоров'я). Здоров'язберігальні технології, з одного боку, формують уявлення про належні, природовідповідні характеристики життєорганізації людини, а з іншого – сприяють збереженню і зміцненню здоров'я суб'єктів освітнього процесу, їх продуктивній навчально-виховній взаємодії, заснованій на науковій організації праці та культурі здорового способу життя. Ця мета безпосередньо впливає з основної мети освіти загалом: навчити студента мислити, працювати, сформувати стійкі якості самоактуалізованої творчої особистості, підготувати його до подальшого професійного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим / Т. Бойченко // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – № 2. – С. 1-4.
2. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – № 8. – С. 1-6.
3. Веретено Т. Г. Вступ до спеціальності: соціальна педагогіка. Модуль 2 : навч. посіб. / Т. Г. Веретено, О. М. Денисюк. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – 124 с.
4. Єфімова В. М. Інструментальна складова здоров'язбережувальних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів / В. М. Єфімова // Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку / Матеріали VШ Міжнар. наук.-практ. конфер., квітень 2010 р. : У 3-х т. / За ред. М. С. Гончаренко. – Харків, 2010. – Т. I. – С. 132-139.
5. Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі / упоряд. О. Колонькова, О. Литовченко. – К. : Шк. світ, 2009. – 128 с.
6. Мешко Г. М. Формування стратегії збереження професійного здоров'я майбутніх педагогів / Г. М. Мешко // Соціально-педагогічні аспекти сприяння здоров'ю учнівської та студентської молоді : Матер. III Міжнар. соц-педагог. конфер., (м. Луцьк, жовтень 2008 року). – Луцьк, 2008. – С. 399-405.
7. Шептенко П. А. Методика и технология работы социального педагога / П. А. Шептенко, Г. А. Воронина. – М. : Академия, 2001. – 208 с.

РЕЗЮМЕ

М. Н. Шеремета, И. Д. Омери, А. Д. Мойсак. Компетентность студентов-социальных педагогов и аспекты ее формирования.

В статье раскрывается сущность понятий «технология», «здоровьесохраняющие образовательные технологии». Рассматривается проблема формирования здоровьесохраняющей компетентности социальных педагогов в период обучения в высшем учебном заведении и подчеркивается важность формирования отношения студентов к своему здоровью как к необходимому условию успешной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: социальная педагогика, здоровьесохраняющая компетентность, социально-педагогические технологии, профессиональная деятельность, педагогические условия.

SUMMARY

O. Sheremeta, I. Omeri, O. Moisak. Competence of social teachers and aspects of her forming.

In the article is opened the essence of notions «technology», «healthpreserving educational technologies». It is considered a problem of healthpreserving competence's formation of social teachers in the period of learning in the higher school and importance of forming of student's attitude to their health as to necessary condition of successful professional activity.

Key words: social pedagogy, of healthpreserving competence, social pedagogical technologies, professional activity, pedagogical condition.